

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Навчальний рік 2021-2022

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Менеджмент і маркетинг в стоматології»

(назва освітнього компоненту)

Нормативний чи вибірковий освітній компотнент вибірковий

Форма здобуття освіти очна
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(цифр і назва галузі знань)

Спеціальність 221 «Стоматологія»
(цифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Стоматологія»

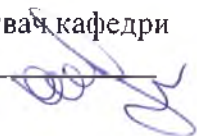
Курс 5-й, другий (магістерський) рівень вищої освіти

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Протокол від.
"27" серпня 2021 року № 13

Завідувач кафедри

(підпис)

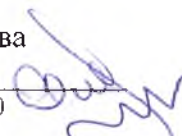
проф. В.А. Огнев
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з проблем громадського здоров'я

Протокол від.
"1" вересня 2021 року № 2

Голова

(підпис)

проф. В.А. Огнев
(прізвище та ініціали)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

Огнєв В.А. – д.мед.н., професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я;

Гапонова Е.О. – к.е.н., доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

ДАНИ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь

Гапонова Еліна Олександрівна, доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, к.е.н.

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше).

Контактний телефон +380577077320

Корпоративна пошта викладача eo.haponova@kntu.edu.ua

Консультації вівторок, 13:30 -15:00, ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Локація Харківський національний медичний університет

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Менеджмент і маркетинг в стоматології» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Стоматологія» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 221 «Стоматологія».

Опис навчальної дисципліни (анотація) Дисципліна «Менеджмент і маркетинг в стоматології» включає в себе інформацію щодо сутності та особливостей менеджменту в цілому та основ менеджменту в сфері стоматології, розглядаючи організаційні, соціально-психологічні, технологічні та функціональні аспекти менеджменту та основні напрями управлінської діяльності в організації. Вивчення дисципліни передбачає опанування теоретичних знань та практичних навичок щодо основних понять та категорій менеджменту, сутності та історичних етапів розвитку науки управління, сутності управління як процесу та технологічних, функціональних, та соціально-психологічних аспектів менеджменту, отримання знань та набуття навичок їх практичного використання щодо методів, технологій, інструментів та напрямів ефективного менеджменту в сфері охорони здоров'я в цілому та в наданні стоматологічних послуг, опанування основ маркетингу та дослідження ринку послуг охорони здоров'я.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування фундаментальних знань з основ менеджменту та маркетингу, закономірностей та особливостей діяльності закладів охорони здоров'я в сучасних економічних умовах, та опанування практичних навичок, які використовуються в діяльності медичних закладів стоматологічного профілю.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Менеджмент та маркетинг в стоматології» тісно пов'язана з питаннями, компетентностями і навичками, які здобувають студенти при вивченні таких дисциплін, як «Соціальна медицина, громадське здоров'я та основи доказової медицини» (3 курс), а також «Основи економічних теорій», «Психологія спілкування», «Основи соціальної психології», «Економіка охорони здоров'я», «Соціальна медицина та громадське здоров'я».

Пререквізити: дисципліна «Менеджмент і маркетинг в стоматології» тісно пов'язана з питаннями, компетентностями і навичками, які здобувають студенти при вивченні таких дисциплін, як «Соціальна медицина, громадське здоров'я та основи доказової медицини» (3 курс), а також «Основи економічних теорій», «Психологія спілкування», «Основи соціальної психології».

Постреквізити «Економіка охорони здоров'я», «Соціальна медицина та громадське здоров'я».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних знань щодо управління взагалі та управління в закладах системи охорони здоров'я зокрема, а також практичних навичок щодо здійснення управління та маркетингової діяльності у сфері охорони здоров'я та стоматології зокрема.

1.2.. Основними завданнями вивчення дисципліни є розгляд теоретичних основ менеджменту: термінології, законів, методів, принципів і форм управління; сприяння формуванню комплексного, системного підходу щодо вирішення питань управління організаціями і підприємствами, закладами охорони здоров'я, управління персоналом; закладання теоретичних основ для вивчення та практичного застосування знань з правових, організаційних, економічних засад підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я; вивчення основ організації та проведення маркетингової діяльності в сфері охорони здоров'я та в стоматології зокрема; сприяння формуванню управлінського та економічного мислення у студентів; формування практичних навичок щодо управління та маркетингової діяльності в сфері охорони здоров'я; формування базових знань та навичок із застосування методології проектного менеджменту в управлінні у сфері охорони здоров'я

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування здобувачами вищої освіти компетентностей:

інтегральні:

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність застосовувати знання у практичній діяльності; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність бути критичним і самокритичним; здатність працювати в команді; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність реалізувати свої

права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

спеціальні (фахові, предметні):

вміння застосовувати теоретичні знання та практичні уміння при організації підприємницької діяльності у медичному закладі; вміння застосовувати знання організаційної структури, управлінської та економічної діяльності галузі охорони здоров'я, проводити аналіз показників роботи галузі, оцінку ефективності діяльності медичних організацій та галузі охорони здоров'я в цілому.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами вищої освіти наступних **програмних результатів навчання:**

ПРН 6 Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

ПРН 14 Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН 17 Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.

ПРН 18 Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 18 Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами вищої освіти наступних **соціальний навичок (Soft skills):**

Здатність до аналізу важливих економічних проблем і процесів у галузі охорони здоров'я.

Здатність до планування, організації та управління економічним розвитком закладів охорони здоров'я.

Здатність до кооперації із колегами та співробітниками, створювати сприятливі умови для ефективної взаємодії у колективі, приймати оптимальні управлінські рішення.

2. НФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3.	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	Нормативна (вибіркова)	
Загальна кількість годин – 90.	Спеціальність: <u>221 «Стоматологія»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки (курс):	
		5-й	-й
		Семестр	
		10-й	-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 18. самостійної роботи студента – 72.	Освітній ступінь: другий (магістерський) рівень вищої освіти	Лекції	
		4 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		72 год.	год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид підсумковою контролю: залік.			

2.1 Опис дисципліни

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Основні засади менеджменту. Сутність та історичні етапи розвитку науки управління	2	Вступна лекція
2	Теоретичні основи маркетингу. Маркетинг – інструмент підвищення конкурентоспроможності організації в сфері надання стоматологічних послуг	2	Теоретична лекція

2.2.2. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Управління системою охорони здоров'я. Роль менеджера в охороні здоров'я	2	Опрацювання лекційного матеріалу.	дискусія, письмове опитування.
2	Комунікації як процес, їх вплив на якість управлінської	2	Розв'язання задач.	дебати, усне опитування.

	діяльності		Розгляд кейсів.	
3	Планування, організація та проведення професійних нарад та виступів	2	Розгляд практичних завдань. Обговорення.	ділова гра, усне опитування.
4	Теоретичні основи маркетингу. Маркетинг – інструмент підвищення конкурентоспроможності організації в сфері надання стоматологічних послуг	2	Розгляд практичних завдань. Обговорення.	дискусія, тестовий контроль.
5	Основні засади комплексного дослідження ринку послуг охорони здоров'я	2	Розгляд практичних завдань. Обговорення.	письмове опитування.
6	Маркетингова політика. Управління маркетинговою діяльністю	2	Опрацювання лекційного матеріалу.	дебати, усне опитування.
7	Основи проектного менеджменту	2	Опрацювання лекційного матеріалу.	тестовий контроль.

2.2.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
	Основні засади менеджменту. Сутність та історичні етапи розвитку науки управління	2	Опрацювання лекційного матеріалу.	індивідуальні завдання
1	Управління системою охорони здоров'я. Роль менеджера в охороні здоров'я	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	індивідуальні завдання
2	Управління як процес	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	виступ на задану тему
3	Прийняття та реалізація управлінського рішення	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	індивідуальні завдання
4	Індивідуальні та колективні управлінські рішення	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	доповідь;
5	Управління кадрами	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	реферати;
6	Комунікації як процес, їх вплив на якість управлінської діяльності	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	індивідуальні завдання
7	Самоменеджмент	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	індивідуальні завдання
8	Планування, організація та проведення професійних нарад та виступів	5	Опрацювання лекційного матеріалу.	творчі завдання, доповідь.
9	Основи конфліктології	5	Опрацювання лекційного матеріалу.	індивідуальні завдання
10	Теоретичні основи маркетингу. Маркетинг – інструмент підвищення конкурентоспроможності	5	Опрацювання лекційного матеріалу.	індивідуальні завдання

	організації в сфері надання стоматологічних послуг			
12	Основні засади комплексного дослідження ринку послуг охорони здоров'я	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	творчі завдання, доповідь.
13	Маркетингова політика. Управління маркетинговою діяльністю	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	творчі завдання, доповідь.
14	Основи проектного менеджменту	5	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань.	індивідуальні завдання
15	Управління змінами в організації	5	Опрацювання лекційного матеріалу.	індивідуальні завдання

Методи навчання: лекція, ілюстрація, демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, ділова, рольова, імітаційна гра, моделювання процесів і ситуацій, делегування повноважень, кейс-метод, метод проєктів, дебати.

Методи контролю:

Поточний контроль: усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль; творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; анотації; доповідь; виступ на задану тему.

Підсумковий контроль: залік.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

3.2. Питання до заліку:

1. Загальні поняття та визначення: менеджмент, менеджер, організація, рівні управління.
2. Історичні етапи розвитку менеджменту. Наукові школи в менеджменті.
3. Підходи до управління: кількісний, процесний, системний, ситуаційний.
4. Сутність організації як об'єкта управління. Внутрішнє та зовнішнє середовище організації.
5. Охорона здоров'я, як система. Організаційна структура системи охорони здоров'я, загальні характеристика.

6. Соціальна відповідальність діяльності системи охорони здоров'я та окремого закладу. Роль керівника в діяльності організацій.
7. Стили, методи управління. Вимоги до сучасного менеджера.
8. Процесний підхід до управління. Реалізація процесного підходу в сучасному менеджменті.
9. Характеристика основних функцій управління.
10. Управлінські рішення: їх сутність. Сутність процесу прийняття управлінських рішень.
11. Управлінські рішення як продукт управлінської діяльності. Види управлінських рішень та їх класифікація.
12. Етапи процесу прийняття управлінських рішень. Методи прийняття управлінських рішень. Умови та чинники, які впливають на прийняття управлінського рішення.
13. Особливості прийняття рішень в охороні здоров'я.
14. Організація виконання управлінських рішень. Типи контролю, характеристика етапів процесу контролю в охороні здоров'я.
15. Сутність та відмінності індивідуальних та колективних управлінських рішень. Методи та прийоми прийняття індивідуальних та колективних управлінських рішень. Їх переваги та недоліки.
16. Сутність персоналу та кадрового забезпечення. Управління персоналом: суть, завдання, основні принципи та методи.
17. Кадрова політика. Організаційне забезпечення управління персоналом. Кадрове планування.
18. Форми та методи комплектування організації персоналом. Професійний розвиток та навчання персоналу. Розвиток кар'єри та адаптація персоналу.
19. Організація робочого місця та використання робочого часу. Оцінка, оплата й мотивація персоналу. Особливості управління персоналом у сфері охорони здоров'я.
20. Загальне поняття про інформацію. Сутність та види управлінських комунікацій. Канали передачі інформації. Класифікація інформаційних повідомлень та методи оцінювання їх якості.
21. Перешкоди передачі інформації та можливі заходи щодо їх усунення або зменшення. Проблеми управління інформаційними потоками.
22. Поняття про документообігу в сфері охорони здоров'я. Роль керівника у підвищенні ефективності інформаційних потоків.
23. Сучасні методи передачі інформації в роботі керівника в сфері охорони здоров'я. Зв'язки з громадськістю у сфері громадського здоров'я. PR.
24. Сутність самоменеджменту та можливості його застосування.
25. Тайм-менеджмент. Психологічні основи управління часом в діяльності керівника в сфері охорони здоров'я.
26. Управління персональним професійним зростанням: планування, впровадження та контроль. Врахування індивідуального потенціалу та набуття практичних навичок щодо більш ефективного професійного зростання.

27. Використання сучасних методів управління самоосвітою протягом життя. Шляхи подолання психологічних проблем індивідуального професійного зростання в діяльності керівників різної статі.
28. Нарadi як інструмент управлінської діяльності. Класифікація, види професійних нарад. Методи планування, організації та аналізу ефективності проведення професійних нарад в сфері охорони здоров'я залежно від їх мети.
29. Види виступів. Процес підготовки до виступу залежно від мети його проведення. Визначення ефективного методу проведення виступу з врахуванням тематики, завдань виступу, характеристик аудиторії тощо.
30. Складання плану виступу, розподіл часу, визначення стилю виступу задля забезпечення максимальної його ефективності. Аналіз помилок та шляхи їх виправлення.
31. Сутність конфліктології. Значення її в роботі з людьми. Види конфліктів.
32. Основи розуміння конфліктних ситуацій. Способи попередження конфліктів та боротьби з ними в управлінській та професійній діяльності.
33. Сутність, принципи, функції, види маркетингу. Цілі і завдання маркетингової діяльності.
34. Маркетинг в сфері охорони здоров'я, його особливості. Еволюція, основні концепції та процес управління маркетинговою діяльністю.
35. Особливості маркетингу на ринку стоматологічних послуг.
36. Маркетингове середовище. Маркетингова інформаційна система. Маркетингове дослідження, його техніка.
37. Дослідження поведінки споживачів. Аналіз ринкових можливостей підприємства.
38. Дослідження кон'юнктури ринку. Оцінка власного потенціалу.
39. Сегментація ринку і позиціонування товару.
40. Реклама, особистий продаж, пропаганда, стимулювання збуту, Інтернет. Цільова аудиторія та цілі реклами. Організація рекламної діяльності та оцінка її ефективності.
41. Сутність маркетингових стратегій: розвитку ринку, розвитку товару або послуги, диверсифікації, концентрації.
42. Організаційне забезпечення управління маркетинговою діяльністю. Особливості управління маркетинговою діяльністю закладу, що надає стоматологічні послуги.
43. Особливості проектного менеджменту. Проект як об'єкт управління. Типологізація і класифікація проектів.
44. Основні характеристики та характерні ознаки проекту. Зацікавлені сторони (учасники) проекту. Життєвий цикл проекту.
45. Основи знань з управління проектами. Параметри та показники в процесі управління проектом. Функції та методи в управлінні проектами.
46. Зміни в організації: сутність, поняття, етапи. Опір змінами, характерні причини опору змінами.
47. Планування змін. Стратегічний менеджмент в ході впровадження змін.

48. Управління процесом змін. Роль керівника в процесі впровадження змін.
49. Особливості впровадження змін в управлінні в системі охорони здоров'я.

3.3. Правила оскарження оцінки

Здобувач вищої освіти звертається із відповідним запитом до викладача, який переглядає наявні результати навчальної діяльності здобувачів, що підлягають оцінюванню, при цьому за об'єктивних умов (виявлені технічні помилки) набрані бали можуть бути підвищені. У ситуації, коли здобувач вищої освіти претендує на вищий бал і вважає оцінювання результатів його навчальної діяльності необ'єктивним, на кафедрі створюється комісія, яка пропонує здобувачу у визначеній формі (усній/письмовій) продемонструвати рівень набутих знань, умінь і навичок з даної дисципліни. Бали можуть підвищитися в тому випадку, якщо здобувач вищої освіти підтверджує задекларований ним рівень знань.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Політика дисципліни полягає у дотриманні Етичного Кодексу, укладеного університетською спільнотою, в якому визначено основні моральні принципи (Кодекс корпоративної етики ХНМУ представлений на сайті <http://knmu.edu.ua>)

Відповідно до діючої «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу» здобувачі вищої освіти мають отримати оцінку за кожною темою дисципліни. Якщо здобувач пропустив навчальне заняття він має його відпрацювати відповідно до «Положення про порядок відпрацювання студентами Харківського національного медичного університету навчальних занять». Відпрацювання проводяться щоденно черговому викладачу кафедри. У разі, якщо здобувач не здав вчасно індивідуальне завдання з поважної причини, необхідно повідомити викладача про таку ситуацію та встановити новий строк здачі. Якщо здобувач не встигає з виконанням індивідуального завдання він може попросити у викладача відкладення терміну з обґрунтуванням причини невчасного виконання (викладач вирішує в кожній конкретній ситуації чи є сенс продовження строку виконання і на який термін).

У разі невиконання завдань під час навчальних занять, чи невиконання частини такого заняття викладач виставляє незадовільну оцінку, яку здобувач має перескласти викладачеві у вільний час викладача і здобувача, який слід попередньо призначити.

Під час лекційного заняття здобувачам вищої освіти рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші.

Під час практичних занять очікується достатній рівень підготовленості здобувачів до них та активна участь в роботі і виконанні поставлених викладачем завдань. Зокрема, очікується активна участь під час обговорення

в аудиторії, здобувачі мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час занять важливі:

- повага до колег, ввічливість та вихованість,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента /-ки),
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами, підготовленість до заняття.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від здобувачів вищої освіти очікується зацікавленість участю у різноманітних науково-комунікативних заходах з предметного профілю.

Успішне проходження курсу вимагає дотримання академічної доброчесності, знання та вміння використовувати при підготовці до занять та виконанні завдань Положення про порядок перевірки у Харківському національному університеті текстових документів – дисертаційних робіт, звітів за науково-дослідними роботами, наукових публікацій, матеріалів наукових форумів, навчальної літератури, навчально-методичних видань та засобів навчання на наявність текстових запозичень.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Перевірка кваліфікаційних робіт на плагіат здійснюється обов'язково згідно Вимог норм доброчесності на сайті <https://naqa.gov.ua>.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Громадське здоров'я: Підручник для студ. вищих мед. навч. закл. /В.Ф.Москаленко, О.П.Гульчій, Т.С.Грузєва. Вінниця : Нова Книга, 2011. 560 с.
2. Економіка охорони здоров'я: підручник / В. Ф. Москаленко, О. П. Гульчій, В. В. Таран та ін.; під ред. В. Ф. Москаленка. Вінниця : Нова Книга, 2010. 288 с.
3. Збірник тестових завдань до державних випробувань з гігієни, соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я / В.Ф.Москаленко. Принципи побудови оптимальної системи охорони здоров'я: український контекст. Монографія. К. : «Книга плюс», 2008. 320 с.
4. Москаленко В.Ф., Грузєва Т.С., Іншакова Г.В. Право на охорону здоров'я у нормативно-правових актах міжнародного та європейського рівня. Контраст, 2006, 296 с.
5. Салтман Р.Б., Дж. Фигейрас. Реформи системи здравоохранения в Европе. Анализ современных стратегий: пер. с англ. М. : ГЕОТАР Медицина, 2000. 432с.
6. Health Economics: textbook / V. Moskalenko, V. Taran, O. Hulchiy [et al] ed by V. Moskalenko. Vinnytsia: Nova Knyha, 2010. 112 p.

Допоміжна

1. Andrew Briggs, Mark Sculpher, Karl Claxton. Decision Modelling for Health Economic Evaluation. 2006, 256 p.
2. Applied Health Economics for Public Health Practice and Research / edited by Rhiannon Tudor Edwards and Emma McIntosh. Oxford Medicine Online, 2019. 400 p.
3. Distributional Cost-Effectiveness Analysis / edited by Richard Cookson, Susan Griffin, Ole F. Norheim, Anthony J. Culyer . Oxford Medicine Online, 2020. 384 p.
4. H.Brown. The Economics of Public Health: Evaluating Public Health Interventions. Palgrave Pivot, 2018. 107 p.
5. Health Economics: textbook / V. Moskalenko, V. Taran, O. Hulchiy [et al] ed by V. Moskalenko. Vinnytsia : Nova Knyha, 2010. 112 p.
6. Markets vs Public Health Systems. Perspectives from the Austrian School of Economics / By Łukasz Jasiński. Routledge focus, 2021. 128 p.
7. World Scientific Handbook of Global Health Economics and Public Policy: Volume 1 – The Economics of Health and Health Systems / edited by Richard M Scheffler, University of California, Berkeley, USA. 2016. 600 p.

8. World Scientific Handbook of Global Health Economics and Public Policy : Volume 2 – Health Determinants and Outcomes / edited by Richard M Scheffler, University of California, Berkeley, USA. 2016. 552 p.
9. World Scientific Handbook of Global Health Economics and Public Policy : Volume 3 – Health System Characteristics and Performance / edited by Richard M Scheffler, University of California, Berkeley, USA. 2016. 476 p.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Website of the Verkhovna Rada of Ukraine – URL: <http://www.rada.gov.ua/>.
2. Website of World Health Organization – URL: <http://www.who.int>.
3. Website of the Cabinet of Ministers of Ukraine – URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Electronic library of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. – URL: <http://www.academy.gov.ua/?lang=ukr&tip=dop&tipn=library&page=78>.
5. Website of the Delegation of Ukraine to the European Union – URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua>.
6. Website of the National Agency of Ukraine for Civil Service Affairs – URL: <http://guds.gov.ua/govservice/control/uk/index>.
7. Website of the library of the Higher School of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine – URL: <http://hspa.edu.ua/?lang=ukr&tip=dop&page=12>
8. U.S. National Library of Medicine – URL: <http://www.nlm.nih.gov/>.
9. State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine named after V.O. Sukhomlinsky – URL: <http://www.dnpb.gov.ua/>.
10. Scientific Pedagogical Library. K. D. Ushinsky Russian Academy of Education – URL: <http://www.gnpbu.ru/>
11. National Library of Ukraine named after V.I. Vernadsky – URL: <http://www.nbu.gov.ua/>.
12. National Scientific Medical Library of Ukraine – URL: <http://www.library.gov.ua/>.
13. Central Library of the Pushchino Scientific Center of the Russian Academy of Sciences – URL: <http://cbp.itb.psn.ru/library/default.html>.
14. Central Scientific Medical Library of the First Moscow State Medical University named after I.M. Sechenov – URL: <http://elibrary.ru/defaultx.asp>.
15. Scientific Library of Kharkiv National Medical University – URL: <http://libr.knmu.edu.ua/index.php/biblioteki>
16. Kharkiv State Scientific Library named after. V.G. Короленка – URL: <http://korolenko.kharkov.com/>.

8. ІНШЕ

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті. [Електронний ресурс]. URL:
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ. [Електронний ресурс]. URL:
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_adtext.pdf.